

7. **Стойко, І.** Аналіз досвіду здійснення інноваційної політики зарубіжними країнами [Електронний ресурс] / І. Стойко, Ю. Вовк, О. Юрчак // Соц.-екон. пробл. і держава. – 2011. – Вип. 2 (5). – Режим доступу: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2011/11siipzk.pdf>. – Заголовок з екрана.

8. Обзор международного опыта инновационного развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://iee.org.ua/>. – Загл. с экрана.

9. Поддержка инновационной деятельности в США, странах Европейского Союза и в Японии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://studall.org/all-67747.html/> – Загл. с экрана.

10. **Коленсо, М.** Стратегия кайдзен для успешных перемен в организации [Электронный ресурс] / М. Коленсо. – Режим доступа: <http://neweconomic.ru/book/kdz1.html/>. – Загл. с экрана

11. **Приварникова, І. Ю.** Соціально-екологічна та ресурсозберігаюча спрямованість управління інноваційним розвитком: досвід Японії / І. Ю. Приварникова // Вісн. Хмельниц. Нац. ун-ту. Серія : Екон. науки. – 2015. – № 2 (222), Т.1. – с. 122–131.

Надійшла до редколегії 15.11.15

УДК 339.564(477+100)

Н. П. Мешко, М. О. Єфремова

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

РОЗВИТОК ІТ-АУТСОРСИНГУ В УКРАЇНІ

Визначено сутність, види, переваги та недоліки застосування аутсорсингу. Проаналізовано динаміку ринку ІТ-аутсорсингу в Україні. Описано основні проблеми, що заважають розвитку ІТ-аутсорсингу в Україні, рекомендовано шляхи їх подолання.

Ключові слова: аутсорсинг, інформаційні технології (ІТ), аутсорсингові компанії, державне керування, ІТ-інфраструктура.

Определены сущность, виды, преимущества и недостатки применения аутсорсинга. Проанализирована динамика рынка ИТ-аутсорсинга в Украине. Описаны основные проблемы, препятствующие развитию ИТ-аутсорсинга в нашей стране, рекомендованы пути их преодоления.

Ключевые слова: аутсорсинг, информационные технологии (ИТ), аутсорсинговые компании, государственное управление, ИТ-инфраструктура.

This article describes the essence of IT-outsourcing as well as advantages and disadvantages of its usage. The article analyzes market dynamic of IT-outsourcing and discovers the place of Ukrainian market at the global arena. In conclusion, major challenges that hinder development of the IT-outsourcing in Ukraine are described and ways to overcome them are defined.

Key words: outsourcing, information technologies (IT), outsourcing companies, governance, IT-infrastructure.

Вступ. В умовах глобалізації світової економіки і пожвавлення міжнародних економічних відносин різко зростає роль і значення зовнішньоекономічних зв'язків для економіки країни в цілому й зовнішньоекономічної діяльності для окремих підприємств. Для країн, що розвиваються, одним із актуальних напрямків розвитку

зовнішньоекономічної діяльності є аутсорсинг інформаційних технологій. Завдяки аутсорсингу країни, що розвиваються, можуть брати активну участь у торгівлі на світовому ринку інформаційних послуг і співпрацювати з розвинутими державами на умовах взаємовигоди й обміну досвідом. Україна також бере активну участь у світовому ринку аутсорсингу інформаційних технологій, що є однією із небагатьох галузей української економіки, яка в умовах важкої економічної та політичної ситуації в країні успішно розвивається. Однак потенціал аутсорсингу інформаційних послуг в Україні ще не повністю реалізовано. Отже визначення сучасного стану аутсорсингу інформаційних послуг у нашій державі та перспектив його подальшого розвитку наразі актуальне.

Можна назвати багато наукових праць, переважно закордонних авторів, що стосуються аутсорсингу в ІТ-індустрії. Так, останні праці Сюзанни Рівард та Бенойта Ауберта присвячено теоретичним засадам і сучасним трендам ІТ-аутсорсингу. Дуглас Браун розглядає проблематику сучасного аутсорсингу та методологію вирішення проблем, пов'язаних із його застосуванням. У своїх напрацюваннях Ерік Бойлен, Піттер Рібберс і Ян Рос наводять позитивні та негативні приклади застосування аутсорсингу підприємствами. Ханс Соллі-Сітер і Пітер Готтшалк надають практичні рекомендації щодо організації аутсорсингу й налагодження ефективних взаємовідносин між підприємством й аутсорсером. Марк Кобайаши-Хіларі, Мартін Мюллер, Франке Кляйст у своїх працях вивчали особливості та перспективи ІТ-аутсорсингу в Індії, Китаї, країнах Східної Європи.

Дослідженням ІТ-аутсорсингу в Україні як одного з найбільших світових розробників програмного забезпечення та його місця в міжнародному аутсорсинговому бізнесі займаються І. Є. Матвій, О. М. Гребешкова, Т. Тищук, А. Павлова. Проте, якщо брати до уваги невелику кількість публікацій на дану тему, можна вважати цю проблематику ще недостатньо вивченою.

Постановка завдання. Мета написання даної роботи – виявлення тенденцій розвитку ІТ-аутсорсингу в Україні, визначення її місця на світовому ринку аутсорсингу інформаційних технологій, розробка рекомендацій щодо розширення ІТ-аутсорсингу в Україні. Дослідження проводили за допомогою емпіричних методів: вимірювання, порівняння, спостереження.

Результати. Жодна держава світу не може сьогодні економічно зростати без ефективного міжнародного поділу праці. Це пов'язано із нерівномірним доступом країн до світових ресурсів, що обумовлює глобалізацію світового господарства. Через систему зовнішньоекономічних зв'язків країни можуть максимально сконцентруватися на ключових сферах своєї діяльності.

В останні десятиріччя індустрія інформаційних технологій у світовій економіці має одні з найвищих темпів зростання. Ринок інформаційних технологій суттєво впливає на розвиток світового господарства. Розробка та застосування нових інформаційних технологій оптимізує процеси виробництва, дозволяє ефективніше використовувати ресурси, прискорює обмін інформацією. Майже всіма підприємницькими процесами можна керувати, а також контролювати їх за допомогою інформаційних технологій. Тому сьогодні підприємства стикаються з проблемою дуже високих витрат на ІТ-обслуговування своєї діяльності. Найбільш гостро ця проблема постає в західних країнах, де конкуренція значно вища, ніж у країнах, що розвиваються. З огляду на це підприємства змушені шукати шляхи зниження витрат і підвищення ефективності всіх функціональних підрозділів, зокрема ІТ-підрозділу. Коли вичерпано всі внутрішні резерви підвищення

ефективності, інструментом оптимізації діяльності підприємства або його функціональних підрозділів може стати аутсорсинг.

Термін «аутсорсинг» («outsourcing») походить від англійського «outside resource using» – використання зовнішніх ресурсів. Уведення цього терміна в теорію менеджменту пов'язують із використанням ресурсів зовнішніх організацій у галузі інформаційних технологій. Термін «аутсорсинг» дослівно можна перекласти як залучення виконавців, використання зовнішніх ресурсів, зовнішнє виробництво, підряд, передавання робіт іншій стороні [1].

Що стосується поняття аутсорсингу інформаційних технологій (ІТ), то це практика передачі компанії-аутсорсеру всіх або частини ІТ-функцій організації. Серед найпоширеніших на даний час видів ІТ-аутсорсингу слід виділити такі:

- виведення в іншу країну другорядних служб підтримки інфраструктури (ІТО – infrastructure technology outsourcing);
- виведення в іншу країну некритичних для бізнесу процесів, що потребують значного обсягу некваліфікованої праці (ВРО – business process outsourcing);
- розробка програмного забезпечення на замовлення [4].

Аутсорсинг – суперечливий процес, який має переваги і недоліки як для підприємств, що його застосовують, так і для країни в цілому.

До основних переваг, які отримують підприємства, відносять:

- 1) можливість концентрації ресурсів на основній діяльності;
- 2) зниження витрат на ІТ-обслуговування компанії;
- 3) мінімізацію ризиків за рахунок передачі ІТ-інфраструктури стороннім компаніям;
- 4) отримання фінансової гнучкості.

Основні недоліки ІТ-аутсорсингу:

- 1) втрата повного контролю над роботою компанії, що обслуговує ІТ-інфраструктуру;
- 2) залежність від аутсорсера, передусім у питаннях безпеки;
- 3) зниження продуктивності праці власного персоналу за рахунок втрати мотивації під час змін [2].

Впровадження та управління моделлю аутсорсингу ІТ-послуг на підприємстві певною мірою компенсує його недоліки [7].

Інформаційні технології в Україні демонструють найкращу динаміку розвитку серед інноваційних сфер діяльності [8]. На даний момент глобальний ринок аутсорсингу ІТ-послуг оцінюють у 250 млрд дол. США, Україна із обсягом 2 млрд дол. має величезний потенціал [5]. Загальновізнаним світовим лідером із ІТ-аутсорсингу є Індія. Іншим привабливим місцем для аутсорсингу інформаційних технологій є Східна Європа. Україна, поряд із Білоруссю, один із найбільших розробників програмного забезпечення й ІТ-аутсорсингу в Східній Європі.

Уже сьогодні розвиток ІТ-аутсорсингу в Україні дозволяє досягти позитивних макроекономічних ефектів, що впливають на економічний розвиток країни. У перспективі ці ефекти здатні обумовити структурні перетворення, які формуватимуть нові тенденції української економіки. До ефектів розвитку ІТ-аутсорсингу в нашій державі можна віднести:

- покращення структури ринку праці;
- приплив іноземної валюти та поліпшення платіжного балансу країни;
- збільшення внутрішнього попиту на споживчому ринку;
- подолання розшарування населення й формування середнього класу;
- зміцнення фінансової безпеки держави.

Протягом останнього десятиріччя відбувається збільшення обсягу ринку ІТ-аутсорсингу в Україні. Якщо у 2003 р. обсяг ринку становив 110 млн дол., то у 2014 р. цей показник сягнув майже 2,4 млрд дол. (рис.1) [10].

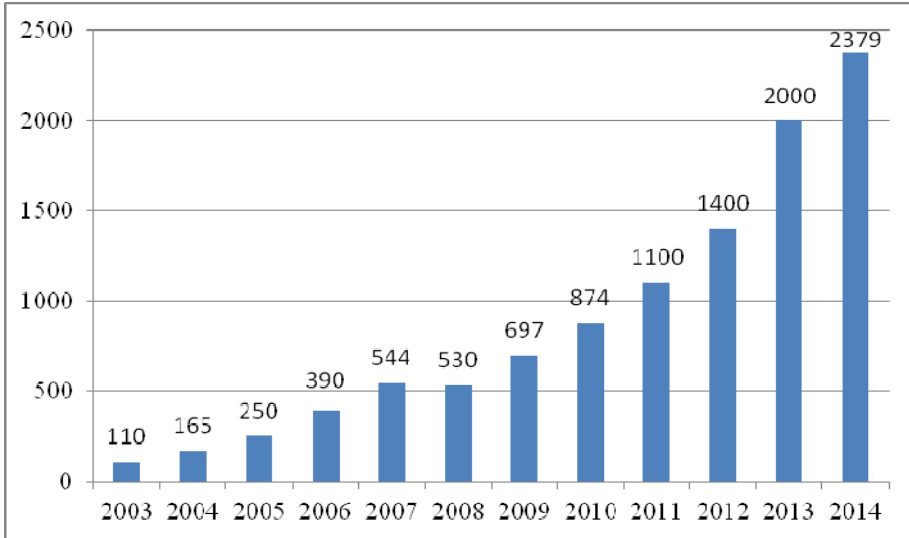

Рис. 1. Динаміка розвитку ринку аутсорсингу в Україні за 2003–2014 рр., млн дол. [10]

У середньому щорічне збільшення обсягу ринку протягом вищезгаданого періоду склало 32 %, а це дуже високий показник. Сьогоднішній обсяг ринку ІТ-аутсорсингу можна порівняти із українським експортом сталі та металу.

Оцінюючи стан аутсорсингу ІТ, необхідно порівняти обсяг ринку України із країнами-конкурентами, тобто із країнами Східної та Центральної Європи. До європейських країн із найбільшим обсягом ринку ІТ-аутсорсингу відносять Польщу, Румунію, Білорусь, Угорщину та Чехію. Отже, наведемо порівняльні дані з обсягів ринків цих держав (рис. 2) [9].

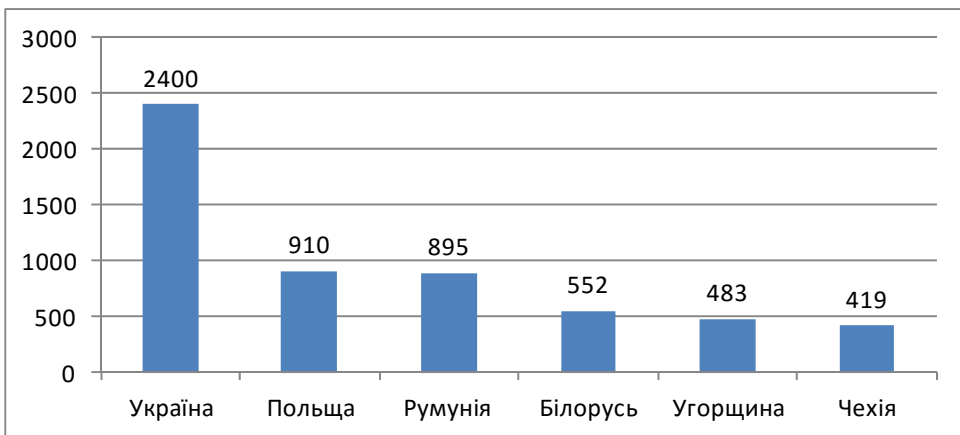

Рис. 2. Порівняння обсягу ринку ІТ-аутсорсингу України з іншими країнами Східної Європи у 2014 р., млн дол. *

* Систематизували автори за джерелом [9].

Можемо бачити, що Україна займає перше місце серед країн Центральної та Східної Європи за обсягом ІТ-аутсорсингу, який сягає 2,4 млрд дол. Проте ще досить важко порівнювати Україну з такими аутсорсинг-гігантами, як, наприклад, Індія, обсяг ринку ІТ-аутсорсингу якої становить 86 млрд дол. [9]. Крім того, за даними Асоціації ІТ України, Україна посідає четверте місце у світі за кількістю сертифікованих ІТ-спеціалістів (після США, Індії, Росії), так само наша держава входить до ТОП 30 локацій для передачі замовлень на розробку програмного забезпечення [10]. Це свідчить про наявність величезного потенціалу зростання для галузі.

Ключові переваги галузі розробки програмного забезпечення полягають у тому, що для збільшення обсягів виробництва не потрібні значні інвестиції в основні засоби, оскільки головний актив ІТ-галузі – людський фактор – програмісти. Українські спеціалісти займаються переважно розробкою програмного забезпечення на замовлення компаній із Західної Європи та Сполучених Штатів. Також досить поширеним в Україні є надання послуг фрілансу. Фріланс має багато спільного з ІТ-аутсорсингом – для компанії, що наймає фрілансерів і ІТ-аутсорсерів, вони є сторонніми підрядниками.

У разі застосування аутсорсингу підрядником є певна компанія, а у випадку фрілансу – окремих або позаштатних працівників. За даними дослідження консалтингової компанії «Тордев» (таблиця) Україна в 2014 р. зберегла лідируючу позицію у Східній Європі за розробкою програмного забезпечення на засадах фрілансу, незважаючи на зменшення її частки у східноєвропейському ринку на 8 %. Частка Росії також скоротилася на 15 %, у той час як частка Румунії і Сербії підвищилася на 32 % і 79 % відповідно [3].

Обсяги наданих послуг фрілансу країнами Центральної та Східної Європи у 2014 р.

Країна-розробник	Частка у східноєвропейському обсязі, %	Країна-розробник	Частка у східноєвропейському обсязі, %
Україна	33	Чехія	1,2
Росія	21,8	Угорщина	1
Румунія	9	Литва	0,9
Сербія	7,5	Боснія і Герцеговина	0,8
Польща	6,6	Латвія	0,6
Білорусь	3,5	Словенія	0,6
Болгарія	3,5	Чорногорія	0,5
Македонія	2,6	Естонія	0,4
Хорватія	2,3	Словаччина	0,4
Молдова	1,8	Албанія	0,3

Отже, Україна продовжує займати лідируючу позицію у Східній Європі на ринку фріланс-програмування, виконуючи третину замовлень, які стосуються Східної Європи. Поширення фрілансу може негативно вплинути на країну в цілому, адже держава не отримує певну частку податкових зборів. Водночас застосування фрілансу підвищує приплив іноземної валюти в країну, підвищує купівельну спроможність населення та формує середній клас. Популярність фрілансу можна розглядати як показник недостатнього регулювання індустрії ІТ у нашій державі.

Сьогодні Україна ще не досить ефективно використовує свій потенціал із ІТ-аутсорсингу, про що свідчить високий попит на висококваліфікованих спеціалістів ІТ-сфери. Зважена політика сприяння розвитку ІТ-аутсорсингу може перетворити цю діяльність на потужний фактор зростання національної економіки.

Основні чинники, які заважають розвитку ринку ІТ-аутсорсингу в Україні:

- 1) відсутність відповідного законодавчого визначення й регулювання процесів аутсорсингу;
- 2) недостатня популяризація вітчизняного ринку ІТ-аутсорсингу;
- 3) низький рівень знання англійської мови вітчизняними спеціалістами у сфері ІТ;
- 4) наявність великої кількості ризиків, пов'язаних із веденням бізнесу;
- 5) нестабільна економічна та політична ситуація, а також складне юридичне, податкове і бізнес-оточення [6].

Таким чином, із викладеної інформації зрозуміло, що ІТ-аутсорсинг може стати одним із домінуючих напрямків експорту України, але існує ще багато проблем у цій галузі. За необхідної підтримки з боку держави ІТ-аутсорсинг може не тільки створити велику кількість робочих місць, але і сприятиме подальшій інтеграції вітчизняної економіки в передові світові економічні процеси. Дана галузь повинна стати стратегічною. Це означає надання пільг для українських ІТ-підприємств, а також доступ до кредитних ресурсів. Можливість отримати кошти для зростання сприятиме «білим» економічним показникам – адже від них залежатиме обсяг ресурсів, доступних для розвитку. Крім того, потрібні значні зміни в системі підготовки кадрів, аж до спільної роботи з компаніями, що надають перше робоче місце випускникам – саме такі принципи успішно працюють у західних країнах [5].

Висновки. Для країн, що розвиваються, аутсорсинг відкриває багато можливостей, що можуть стати поштовхом для розвитку всієї економіки. Аутсорсинг забезпечує сталий приплив іноземної валюти, сприяє створенню робочих місць, формуванню середнього класу. В Україні простежується позитивна динаміка розвитку ІТ-аутсорсингу протягом останніх 10 років. Наша держава займає першу позицію за обсягом ІТ-аутсорсингу серед країн Центральної та Східної Європи. Але про конкуренцію з такими світовими лідерами аутсорсингу, як Індія, Китай чи Малайзія ще зарано говорити, адже Україна не повністю реалізує свій потенціал у цій галузі. Аутсорсинг ІТ має стати стратегічним напрямком розвитку держави та потребує певних заохочувальних дій із боку вітчизняного керівництва.

Наукова новизна роботи полягає у визначенні тенденцій і пріоритетів розвитку ІТ-аутсорсингу в Україні під час політичної та економічної кризи.

Практичне значення роботи полягає у визначенні орієнтира для розробки державної політики у галузі ІТ. Крім того, отримані результати можуть бути використані в подальших дослідженнях галузі ІТ-аутсорсингу України та визначенні її конкурентних переваг порівняно з іншими країнами, що мають потужний сектор ІТ-аутсорсингу. Такі дослідження можуть стати основою для прийняття рішень західними підприємствами про вибір держави для передавання своїх ІТ-технологій.

Подальші наукові розробки доцільно спрямувати на визначення перспектив розвитку фрілансу в Україні та пошук механізмів співпраці у цій галузі українських й іноземних партнерів.

Бібліографічні посилання

1. **Аникин, Б. А.** Аутсорсинг и аутстаффинг: высокие технологии менеджмента [Текст]: учеб. пособие / Б. А. Аникин, И. Л. Рудая. – М.: ИНФРА-М, 2007. – 288 с.

2. **Гребешкова, О. М.** Становлення ІТ-аутсорсингу в Україні: огляд через призму світової практики [Текст] / О. М. Гребешкова, О. Ю. Стельмах // Формування ринкової економіки: зб. наук. пр. – К., 2011. – Вип. 25. – С. 305–313.
3. Исследование сервисом top\$dev рынка аутсорс-программирования Восточной Европы – 2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://topsdev.org/blog/obzor-rinka-freelance-2014.htm> – Загл. с экрана.
4. **Ільєнко, О. В.** Аналіз ринку ІТ-аутсорсингу в Україні – 2014 [Електронний ресурс] / О. В. Ільєнко, Н. К. Мороз. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_09/159.pdf – Заголовок з екрана.
5. **Логутова, Т. Г.** Інтелектуальні технології: проблеми розвитку та шляхи впровадження в Україні [Текст] / Т. Г. Логутова, Б. Б. Каргін // Вісн. Приазов. держ. техн. ун-ту. Сер.: Екон. науки. – 2014. – Вип. 28. – С. 254–258.
6. **Матвій, І. Є.** Особливості розвитку ІТ-аутсорсингу в Україні – 2013. - [Електронний ресурс] / І. Є. Матвій. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VNULPP_2013_754_28.pdf. – Заголовок з екрана.
7. **Мешко, Н. П.** Впровадження та управління моделлю аутсорсингу ІТ-послуг на підприємствах [Текст] / Н. П. Мешко, Н. Р. Гловацька // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Сер.: Менеджмент інновацій. – 2014. – Вип. 3. – С. 45–52.
8. **Мешко, Н. П.** Перспективи розвитку сфери ІТ як провідної інноваційної галузі України [Текст] / Н. П. Мешко, М. К. Костюченко // Вісн. Дніпропетр. ун-ту. Сер.: Менеджмент інновацій. – 2015. – Вип. 4. – С. 71–77.
9. **Abolhasan, F.** Kundenzufriedenheit im IT-Outsourcing – Das Optimum realisieren [Electronic resource] / F. Abolhasan. – Access mode: <http://www.funkschau.de/telekommunikation/artikel/110293/> – Title from the screen.
10. Miratech research Hi-Tech in R&D: New Market for Ukrainian IT Business [Electronic resource]. – Access mode: <http://itukraine.org.ua/> – Title from the screen.

Надійшла до редколегії 22.11.15

УДК 338.246.025(477):339.727.22

О. І. Негрич

Львівський інститут економіки і туризму, Україна

ОЦІНКА РИЗИКІВ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА, СПРИЧИНЕНИХ КОНКРЕТНИМИ МОТИВАЦІЯМИ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕТОРІВ

Проаналізовано основні мотиви і демотиватори іноземних інвесторів у здійсненні інвестування, проведено систематизацію за основними класифікаційними ознаками. Висвітлено й згруповано головні форми реалізації інвестиційних проєктів. На основі аналізу класифікацій мотиваций та форм реалізації інвестиційних проєктів оцінено ризики для держави, спричинені конкретними мотиваціями іноземних інвесторів, і сформовано рекомендації щодо їх уникнення чи зменшення.

Ключові слова: іноземні інвестиції, мотивації інвесторів, форми інвестицій, ризики, керування інвестиційною діяльністю.